

EXFAC03-SPR — Obligatorisk kvalifiseringsoppgave

Mazunki Hoksaas

2023-09-27

Spørsmål 1: Pragmatikk

Man kan tenke seg forskjellige tolkninger av denne setningen ut fra situasjonen den ytres i: «Dersom han kommer på treningen i dag, drar i hvert fall jeg». Foreslå to ulike tolkninger og gi grunner for tolkningsforslagene dine der du også forklarer hva vi mener med pragmatisk mening og semantisk betydning. Bruk eksemplet til å forklare hva deiksis er også.

Når vi snakker om semantisk betydning, refererer vi til den grunnleggende, bokstavelige betydningen av en setning. Dette er den “ordbok”-definerte meningen vi får når vi ser på ordene isolert fra noen spesifikk kontekst. Pragmatisk mening, derimot, handler om hvordan en setning forstås ut fra en gitt kontekst. Det legger til alle de ekstra elementene som tonalitet, antydninger, og kulturelle forståelser til meningen.

Angående setningen “Dersom han kommer på treningen i dag, drar i hvert fall jeg”, kan den semantiske betydningen tolkes på flere måter, enten det er at taleren også vil komme til treningen hvis en annen person kommer, eller at taleren vil forlate treningen. Den bokstavelige meningen er ganske åpen, og det er her pragmatikk kommer inn i bildet.

I en positiv kontekst kan setningen forstås som at taleren er gira på å trene hvis denne spesifikke personen også kommer. Uttrykket “i hvert fall” legger en ekstra vekt på hva taleren mener, som en forsterkning av entusiasme dems.

Derimot kan vi lese setningen på en negativ måte, der taleren har for vane å unngå den personen og vil forlate treningen hvis denne personen kommer. Her fungerer “i hvert fall” også som en forsterker, men denne gangen for å underbygge hvor fast bestemt taleren er på å ikke være i samme rom som den andre personen.

Til slutt har vi deiktiske elementer som “han” og “i dag”, som er ord som krever en ekstra kontekst for full forståelse. Hvem er “han”? Hva betyr “i dag” i denne sammenhengen? Dette er eksempler på deiksis, der ord peker ut mot elementer utenfor selve setningen for sin fulle betydning.

Spørsmål 2: Språklydlære

Forklar grunnlaget for fagtermene som beskriver artikulasjonssteder for konsonanter. Gi deretter en fonetisk transkripsjon av «kjøpekraftsberegningen» slik du mener du uttaler dette ordet. Oppgi dialektområde og/eller språklig bakgrunn. (Du finner fonetiske symboler nederst i dette dokumentet.) Lag deretter to minimale par som viser henholdsvis et eksempel på distinktiv opposisjon mellom kort og lang vokal i norsk, og et eksempel på distinktiv opposisjon mellom stemt og ustemt oral lukkelyd i norsk

I fonetikken kategoriserer man konsonanter basert på flere faktorer, og en av de viktigste er artikulasjonsstedet. Det refererer til hvor i de talerelaterte organene (munn, nese, larynx) en lyd produseres. For eksempel, en bilabial konsonant er et fon som produseres ved å bringe begge leppene sammen, som i lyden [p] i ordet «papir». En dental konsonant, derimot, produseres ved å bringe tungen i kontakt med tennene, som i lyden [t] i ordet «tann».

I Mandal lyder pappa [çø:pækraftsbære:ɣnɪŋ] når han uttaler ordet “kjøpekraftsberegning”.

Miniale par

«hatt» [hat] vs «hat» [ha:t]

Her utgjør distinksjonen mellom en kort og en lang [a]-vokal forskjellen mellom de to ordene. «Hatt» peker til et pledd for hodet, mens «hat» er en følelse man kan ha for noen eller noe.

«bære» [bæ:rə] vs «pære» [pæ:rə]

I dette eksemplet er det den stemte [b]-lyden i «bære» som settes i opposisjon til den ustemte [p]-lyden i «pære». Det første ordet er et verb, mens det andre er en frukt.

Spørsmål 3: Morfologi

Vis den morfologiske oppbygningen til ordet «kjøpekraftsberegningen» med et morfologisk tre, og forklar de begrepene du bruker. Si deretter hvilke grammatiske trekk ordet «snilt» har i setningen «Det var snilt». Lag til slutt egne eksempler hvor du bruker de grammatiske trekkene du kom fram til, ett ord for hvert trekk. Orda kan være fra ulike ordklasser.

kjøpekraftsberegningen – Hele ordet
├ kjøpekraftsberegning – Stammen
│ ├ kjøpekraft – S sammensatt substantiv
│ │ ├ kjøpe – Verb, rot
│ │ └ kraft – Substantiv, rot
│ └ beregning – Substantiv, rot
│ └ beregne – Verb, rot
│ └ ing – Suffix, substantivering
└ en – Suffix, bestemt form

I “kjøpekraftsberegningen” har vi en stamme “kjøpekraftsberegning” og et suffiks “en.” Stammen er et sammensatt ord av “kjøpekraft” og “beregning.” “Kjøpekraft” selv er sammensatt av “kjøpe” (et verb), og “kraft” (et substantiv). Suffikset “en” markerer bestemt form. Ordet “beregning” i seg selv er bygget opp av verbet “beregne”, som er nominalisert ved bruk av derivasjonssuffikset “-ing”.

Ordet “snilt” i “Det var snilt” fungerer som et predikativt adjektiv, som beskriver subjektet “Det”. Adjektivet er i positiv grad, i motsetning til komparativ eller superlativ form. Det fremkommer i nøytrum kjønn (selv om de maskuline og feminine formene er like) for å matche “Det”, som er nøytralt. I tillegg kan vi si at adjektivet er i preteritum tidsform, og har en moralsk semantisk rolle.

I samme grupper kan vi se på:

- Funksjonen i setningen: “vanskelig” i “Oppgaven var vanskelig”
- Graden: “gøy” i “Vi synes det er gøy å leke gjemsel”
- Kjønn: “liten” i “Et lite hus”
- Tidsform: “gammel” i “Et gammelt hus”
- Semantisk rolle: “modig” i “Helten var veldig modig”

Spørsmål 4: Syntax

For å svare på dette siste spørsmålet må du lese litt lenger fram i pensum enn undervisningen har kommet hittil. På norsk kan man si både «Statuen velta» og «Statuen ble velta». Forklar likheten og forskjellen mellom disse to setningene ved hjelp av de fire begrepene transitivitet, argument, aktiv og passiv, som du finner omtalt på sidene 340–341 og 345–347 i pensumboka SPRÅK.

Transitivitet: Et transitivt verb trenger som regel et objekt for å fullføre sin mening. “Velte” kan fungere som et transitivt verb i noen kontekster (“Hun veltet båten”), men i eksempelet “Statuen velta” fungerer det som et intransitivt verb, siden det ikke har et direkte objekt.

Argument: I setningen “Statuen velta” er “Statuen” subjektet og det eneste argumentet. I setningen “Statuen ble velta” er “Statuen” fortsatt subjektet, men nå i en passiv konstruksjon. Det er ingen uttrykt agent—altså hvem eller hva som veltet statuen—, så det er bare ett argument her også.

Aktiv: I setningen “Statuen velta” er verbet i en aktiv form. Det betyr at subjektet (Statuen) utfører handlingen. Selv om det kanskje virker mer naturlig å tenke på dette som en hendelse som skjer med statuen, er den faktisk “aktiv” i denne konstruksjonen.

Passiv: I setningen “Statuen ble velta” er verbet i en passiv form. Det betyr at subjektet blir påvirket av en handling utført av en uttrykt agent.

Den tekniske forskjellen mellom setningene ligger i at de er aktive eller passive, noe som gir setningene en litt forskjellig nyanse i betydning.

Den aktive setningen gir et inntrykk av at statuen “gjør” handlingen selv (eller at naturen var kraften til resultatet), mens den passive setningen fokuserer mer på at statuen blir påvirket av en handling (altså at det var en bevisst handling).